

JAK BEZPIECZNIE ZWIEDZAĆ CYFROWY ŚWIAT

Dzieciaka i Loco przygody w sieci

Wstęp

Ochrona danych

Prawo do
prywatności w sieci

Serwisy
społecznościowe

Cyfrowe ślady

Komunikacja w sieci

Działania
niepożądane w sieci

Gry i zabawy

Spis Treści

<u>Wstęp</u>	2
<u>Ochrona danych osobowych</u>	3
<u>Prawo do prywatności w sieci</u>	5
<u>Serwisy społecznościowe</u>	6
<u>Cyfrowe ślady mają wpływ na nasz wizerunek w sieci</u>	8
<u>Komunikacja w sieci</u>	10
<u>Działania niepożądane w sieci</u>	12
<u>Gry i zabawy</u>	14

Wstęp

Wiedza na temat ochrony prywatności i danych osobowych oraz zasad bezpiecznego korzystania z Internetu stanowi niezbędny element wychowania i edukacji szkolnej. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, ważnym elementem kształcenia ogólnego na etapie szkoły podstawowej jest kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie, w tym również przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym.

Uczeń kończący III klasę szkoły podstawowej musi znać zagrożenia wynikające z korzystania z komputera, Internetu i multimediów oraz mieć świadomość niebezpieczeństw wynikających z anonimowości kon-

taktów i podawania swoich danych. Natomiast uczeń klasy 4-6 wykorzystując komputer i technologie informacyjno-komunikacyjne powinien szanować prywatność innych osób.

W dobie tak szybkiego rozwoju nowych technologii ochrona prywatności i danych osobowych jest znacznie utrudniona, dlatego też niezbędne jest podejmowanie działań edukacyjnych skierowanych szczególnie do dzieci, które już powszechnie korzystają z Internetu w celu nauki, zabawy i komunikacji, a przy tym często nierozważnie udostępniają informacje o sobie i innych.

Każdy człowiek, każde dziecko ma prawo do poznania swoich praw i umiejętnego z nich korzystania, a odpowiednia wiedza i świadomość dzieci pozwoli im uniknąć wielu niebezpieczeństw.

Przekazywany w Państwa ręce pakiet edukacyjno-informacyjny przedstawia zarys najważniejszych kwestii dotyczących tematyki ochrony danych i bezpiecznego korzystania z Internetu przez dzieci. Informacje przedstawione zostały w formie 7 oddzielnych zagadnień, które mogą stanowić osobne tematy jednostek lekcyjnych lub ogólny punkt wyjścia do dyskusji z uczniami. Załączone materiały przedstawiają najważniejsze zjawiska/problemy zaprezentowane w postaci pytań i odpowiedzi oraz przykładów zachowań, które uczniowie mogą komentować i oceniać. Podsumowaniem każdego tematu są jasno sformułowane zasady bezpiecznego korzystania z sieci oraz ochrony danych i prywatności.

Ochrona danych osobowych

Ochrona danych osobowych jest częścią prawa do prywatności, które jest jednym z podstawowych praw człowieka. W codziennych sytuacjach w szkole, u lekarza, na zakupach, podczas grania w gry, korzystania z portali społecznościowych, udostępniamy informacje o sobie, w tym swoje dane osobowe.

PYTANIA/PROBLEMY:

Co to są dane osobowe?

Dane osobowe to np. imię i nazwisko, adres zamieszkania, adres e-mail, PESEL, numer telefonu, nick (pseudonim używany w świecie wirtualnym zastępujący imię i nazwisko użytkownika). Dane osobowe to każda informacja dotycząca osoby, na podstawie której można tę osobę łatwo zidentyfikować. Pamiętajmy, że w sieci do identyfikacji użytkownika nie zawsze jest potrzebne imię i nazwisko – czasem wystarczy sam tymczasowy identyfikator (np. nick). To dość, by zebrać informacje o nas, które mogą być gromadzone i przekazywane dalej bez naszej świadomości.

Co to są dane wrażliwe?

Dane uważane za szczególnie chronione zwane są danymi wrażliwymi. Katalog danych wrażliwych obejmuje

informacje osobiste między innymi dotyczące sfery intymnej, np. dane dotyczące zdrowia, nałogów, wyznania, przynależności społecznej, seksualności.

Kiedy i w jakich okolicznościach udostępniamy dane w sieci? Czy wiesz, kiedy faktycznie masz wybór?

Zakładanie konta czy rejestracja na różnych stronach, w komunikatorach internetowych, na portalach społecznościowych lub z grami on-line, zakładanie skrzynki mailowej – to sytuacje, kiedy najczęściej udostępniamy swoje dane. Zawsze warto zastanowić się, czy na pewno chcemy skorzystać z usługi i czy ta usługa rzeczywiście jest warta podzielenia się naszymi danymi w tak szerokim zakresie. Warto uświadamiać dzieciom kiedy podanie danych jest konieczne i wymagane do świadczenia określonej usługi, a w jakich sytuacjach nie jest niezbędne. Podkreślenia wymaga, że wybór mamy tylko przed opublikowaniem danych, np. udostępnieniem postu (komentarz na forum dyskusyjnym) czy informacji o sobie. Informacje raz udostępnione w sieci zostają tam na zawsze.

Co może się stać, jeśli nierozważnie będziemy ujawniać swoje dane?

Gdy często i zbyt pochopnie podajemy swoje dane, ktoś

może je wykorzystać np. do podszywania się pod nas. Ponadto, nasze hasło i dane mogą zostać skradzione, a konto przejęte przez obcą osobę. Szczególną ostrożność należy zachować przy korzystaniu z publicznie dostępnego, darmowego WiFi.

Czy należy pytać o zgodę na upublicznienie informacji o kimś w Internecie?

Warto rozmawiać o tym, jakie informacje udostępniamy w Internecie o sobie, o bliskich i innych osobach - czy naprawdę jest to potrzebne. Nikt bez zgody osoby trzeciej nie powinien udostępniać jej danych i wizerunku w sieci. Publikując zdjęcia w sieci, upowszechniamy nie tylko wizerunek sfotografowanych osób, ale wiele innych informacji np. dane o stanie majątkowym, gdy publikujemy zdjęcia z ekskluzywnych wakacji, sytuacji rodzinnej czy też o różnych ułomnościach i wadach.

Należy szanować prywatność kolegi, koleżanki, rodzeństwa i całej swojej rodziny i oczekiwać tego samego od innych. A w przypadku, gdy opublikujemy informację na temat osoby trzeciej (komentarz, zdjęcie, filmik), a ta osoba poprosi o usunięcie materiału – należy spełnić taką prośbę.

Jak zabezpieczyć swoje dane?

Przy logowaniu do serwisów, portali należy stosować bezpieczne hasła, składające się z małych i dużych liter, cyfr i znaków specjalnych. Zwracamy uwagę na to, aby hasła dostępu do gier, komunikatorów, poczty elektronicznej i serwisów społecznościowych były różne. Nie zapisujemy ich na urządzeniach, a przede wszystkim nie udostępniamy osobom trzecim. Pamiętajmy też o ich systematycznej zmianie, szczególnie w przypadku podejrzenia, że hasło zostało ujawnione.

Po zakończonej pracy w różnych serwisach i portalach zawsze wylogowujemy się. Gdy się nie wylogujemy, osoba, która usiadzie przy komputerze, może wykonać operacje z wykorzystaniem naszych danych osobowych. Podawanie się za kogoś innego może być niewinną zabawą, ale konsekwencje takiego działania mogą być poważne dla obu stron.

W przypadku korzystania z urządzeń mobilnych (smartfony, tablety) ciągle wylogowywanie się i ponowne logowanie do różnych aplikacji może być uciążliwe, dlatego warto stosować zabezpieczenie blokujące dostęp do samego urządzenia.

PRZYKŁADY DOTYCZĄCE OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH:

„Przy rejestracji konta na jakimś portalu podaję tylko te dane, które są niezbędne do założenia konta. Nigdy nie podaję adresu zamieszkania, nie chcę żeby ktoś obcy wiedział gdzie mieszkam.”

„Rejestrując się na portalu z grami podałem swój numer telefonu. Wtedy zaczęłem dostawać smsy, które jak się później okazało, były płatne.”

„Zastanawiam się, zanim jakąś informację opublikuję w sieci. Unikam podawania imienia i nazwiska czy adresu i numeru telefonu. Jeśli to możliwe, posługuję się nickami. Zwracam również uwagę, czy informacje, które publikuję o sobie nie są wrażliwe (np. dotyczące wyznania, relacji rodzinnych, stanu zdrowia) lub nie stawiają mnie w złym świetle.”

CO POWINIEN WIEDZIEĆ KAŻDY UCZEŃ:

- ! Ograniczam ilość udostępnianych danych, gdy rejestruję się lub korzystam z portalu. Podaję tylko te dane, które ułatwią moim znajomym kontakt ze mną.
- ! Nie udostępniam informacji o sobie nieznanym osobom w sieci. Gdy mam wątpliwości lub coś mnie niepokoi, zwracam się do dorosłego o pomoc.
- ! Stosuję bezpieczne hasła. Nie posługuję się jednym hasłem do wszystkich kont i nie udostępniam go innym osobom. Pamiętam o regularnej zmianie hasel.
- ! Bezpiecznie i odpowiedzialnie korzystam z Internetu, nie udostępniam więcej informacji o sobie niż jest to konieczne – chronię swoje dane osobowe, swoją prywatność i siebie.
- ! Nie udostępniam danych i wizerunku osoby trzeciej bez jej zgody.
- ! Podaję tylko informacje niezbędne do skorzystania z określonej usługi.

Prawo do prywatności w sieci

Każdy ma prawo do zachowania w tajemnicy swoich danych, korespondencji, zwyczajów, zachowań i relacji osobistych. Każdy z nas potrzebuje prywatności, a w wielu sytuacjach w sieci (np. na portalach społecznościowych) jesteśmy zachęcani do udostępniania informacji o sobie. Ochrona prywatności zależy głównie od nas, a częściowo też od innych. Nie zawsze możemy zdecydować o tym, jakie informacje na swój temat znajdziemy w sieci.

PYTANIA/PROBLEMY:

Czym jest prywatność?

Prywatność to prawo do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji i danych dotyczących osoby.

Kto ma prawo do prywatności?

Prywatność to nie tylko prawo - to również obowiązek i odpowiedzialność. Każdy ma prawo do prywatności zarówno w świecie realnym, jak i wirtualnym. Nikt bez naszej zgody nie powinien udostępniać informacji o nas w sieci. Każdy ma prawo żądać usunięcia swoich prywatnych danych.

Czy w sieci jesteśmy anonimowi?

Internet daje wrażenie anonimowości, co sprawia, że zbyt chętnie dzielimy się informacjami o sobie i o innych. W rzeczywistości, przy każdym połączeniu zapisywane są dane, które bardzo łatwo pozwalają zidentyfikować użytkownika sieci. Należy podkreślić, że anonimowość w sieci jest ograniczona, a praktycznie nie istnieje.

...ale przecież mogę usunąć swój wpis czy zdjęcie?

Informacje, jakie zostawiamy w sieci bardzo trudno usunąć. Czasem jest to wręcz niemożliwe. Zanim coś opublikujemy, należy dobrze to przemyśleć i zastanowić się, czy te treści i tagowanie zdjęć (oznaczanie osób znajdujących się na zdjęciu) nie zaszkodzą nam lub naszym znajomym. Czasami z pozoru niewinne informacje lub zdjęcia mogą stać się kompromitujące w przyszłości. Nawet jeśli je skasujemy, informacje raz wrzucone do sieci mogą żyć własnym życiem.

PRZYKŁADY DOTYCZĄCE PRYWATNOŚCI W SIECI:

„Zrobiłam koleżance zdjęcie w szatni i wrzuciłam to zdjęcie do sieci. Po przemyśleniu, szybko je usunęłam, ale teraz jest mi wstyd, bo nawet nie zapytałam jej o zgodę. Mam nadzieję, że nikt go nie skopiował. Gdyby ona zrobiła mi to samo, obraziłabym się na nią.”

„Kolega zrobił mi kawał i napisał o mnie nieprawdę. Na początku nawet się śmiałem z tego, dopóki wszyscy nie zaczęli śmiać się ze mnie.”

CO POWINIEN WIEDZIEĆ KAŻDY UCZEŃ:

! Każdy ma prawo do prywatności – zachowania w tajemnicy danych i informacji o sobie.

! Jeśli nie chcę, aby moje prywatne dane pojawiały się w Internecie, nie publikuję ich.

! Nikt nie jest anonimowy w sieci, a dane raz wrzucone do Internetu pozostają tam na zawsze.

! Nie udostępniam danych osobowych osób trzecich bez ich wiedzy i zgody.

Serwisy społecznościowe

Każdy kto zakłada konto w serwisie społecznościowym chce zaistnieć w sieci, mieć kontakt z innymi użytkownikami sieci, którzy już z określonego serwisu korzystają. Często użytkownicy serwisów nie posiadają umiejętności zmiany ustawień prywatności na swoim profilu, np. ograniczenia widoczności swoich postów dla osób spoza listy znajomych. W taki sposób informacje publikowane przez najmłodszych są dostępne dla wszystkich i mogłyby zostać wykorzystane przez inne osoby korzystające z tych serwisów.

PYTANIA/PROBLEMY:

Dlaczego zakładamy profil na serwisach społecznościowych?

Portal społecznościowy jest serwisem internetowym opierającym się w swojej istocie na aktywności użytkowników, którzy się ze sobą komunikują i tworzą różne treści. Korzystając z portali społecznościowych możemy mieć stały kontakt ze znajomymi z całego świata, dzielić się informacjami, zdjęciami, kształtujemy swój wizerunek, wyrażamy siebie.

Kto może założyć konto na serwisie społecznościowym?

To, kto może założyć konto, określa regulamin serwisu. Często założenie profilu jest uzależnione od spełnienia pewnych wymagań, np. warunek ukończenia 13 lat, dlatego często przy rejestracji trzeba wskazać dokładną datę urodzenia.

Zjawisko tzw. frappingu

Serwisy społecznościowe są miejscem, gdzie możemy spotykać się wirtualnie ze znajomymi i wymieniać poglądami, jednak korzystanie z nich może mieć też ciemne strony. Wykorzystując nieuwagę użytkownika, który się nie wylogował z konta, można podmienić jego zdjęcie profilowe, czy wstawić kompromitującą informację, ośmieszającą komentarz. Zjawisko to nazwane zostało frappingiem.

Jakie treści zamieszczamy?

Zamieszczamy niemal wszystko. Od zdjęć, przez linki aż po szczegółowe informacje o nas, o tym co w danej chwili robimy, gdzie się znajdujemy i co zamierzamy ro-

bić. Na tej podstawie każdy z łatwością może dokładnie dowiedzieć się, gdzie i kiedy będziemy się znajdować, a to nie jest dla nas bezpieczne. Warto poznać portale, z których korzystają dzieci i dowiedzieć się jakie dane udostępniają, co umożliwi szybszą pomoc w razie ewentualnego zagrożenia.

Kto ma dostęp do zamieszczanych przez nas informacji i czy mamy na to wpływ?

O tym, kto ma dostęp do danych na naszym profilu możemy decydować sami. Wśród naszych znajomych są osoby nam bliskie, ale również takie, które znamy mniej. Warto korzystać z opcji umożliwiających ograniczenie kręgu osób, które mogą obserwować to, co dzieje się na naszym profilu, do tych które dobrze znamy. Każdy serwis społecznościowy ma też regulamin oraz politykę prywatności, z którymi warto się zapoznać. Określają one prawa użytkowników, ale i warunki korzystania i rezygnacji z portalu, jak również informacje na temat tego, jak można chronić swoją prywatność na portalu.

PRZYKŁADY DOTYCZĄCE KORZYSTANIA Z SERWISÓW SPOŁECZNOŚCIOWYCH:

„Moje zdjęcie z wakacji w kostiumie kąpielowym, wysłane koleżance, wyciekło do sieci. To zdjęcie z dmuchanym wiatrykiem po chwili znalazło się wszędzie: w szkole, na podwórku. Wszyscy śmiali się ze mnie.”

„Zaakceptowałam zaproszenie chłopaka, którego nie znałam, a on zrobił mi żart i zamieścił na moim profilu link do filmu dla dorosłych. Było mi okropnie wstyd, zanim zdążyłam go usunąć, wszyscy już to komentowali. Moi rodzice też się dowiedzieli i musiałam się z tego tłumaczyć.”

„Moje zdjęcia i wpisy na portalu społecznościowym mogą oglądać i czytać tylko wskazane przeze mnie osoby. W ten sposób ograniczam dostęp do prywatnych informacji o swoim życiu i o sobie.”

CO POWINIEN WIEDZIEĆ KAŻDY UCZEŃ:

! Jeśli nie mam ochoty opowiadać o sobie, tym bardziej nie podaję tych informacji w Internecie.

! Myślę dwa razy zanim zamieszczę cokolwiek, gdy mam wątpliwości – nie zamieszczam.

! Dokładnie wybieram zdjęcia, które zamierzam opublikować.

! Czytam regulamin portalu zanim założę na nim konto, a jeśli go nie rozumiem – proszę o wyjaśnienia dorosłych.

! Korzystam z ustawień prywatności i sam decyduję kto ma dostęp do publikowanych przeze mnie treści.

! Im mniej informacji udostępniam nieznanym, tym lepiej.

Cyfrowe ślady mają wpływ na nasz wizerunek w sieci

Wraz z rozwojem nowych technologii, część naszej aktywności przenosi się w sposób naturalny do Internetu i coraz więcej czasu poświęcamy na działania w sieci. Już samo wejście na dowolną stronę internetową przyczynia się do wytworzenia informacji i gromadzenia danych, dlatego też korzystanie z Internetu nieuchronnie wiąże się z udostępnianiem informacji o sobie. Nawet jeśli nie publikujemy o sobie niczego prywatnego, to i tak może się okazać, że informacje o nas są znane innym osobom. Niektóre z nich publikujemy samodzielnie, inne publikują na nasz temat osoby trzecie, a niektóre dane zbierane są w sposób automatyczny.

PYTANIA/PROBLEMY:

Co to są cyfrowe ślady i skąd się biorą?

Korzystanie z Internetu nieuchronnie wiąże się z udostępnianiem informacji o sobie. Cyfrowe ślady to nasza aktywność w cyfrowym świecie - otwierane strony, sposób nawigowania, poruszania się po nich, sekwencja otwieranych stron w ramach serwisu i poza nim, słowa wpisywane w wyszukiwarkach, wyniki wyszukiwania i wybór spośród otrzymanych propozycji stron oraz publikacja informacji – bezpośrednio lub pośrednio (poprzez aplikację).

Co to jest profilowanie?

Profilowanie to gromadzenie cyfrowych śladów dotyczących określonej osoby, czyli budowanie profilu na podstawie zebranych informacji o naszej aktywności, przyzwyczajeniach i upodobaniach, w ramach korzystania z różnych usług w Internecie. Profilowanie odbywa się już podczas nawigacji po ulubionych interesujących nas stronach, a także na podstawie informacji, które wpisujemy w wyszukiwarkach, co w konsekwencji pozwala dopasowywać reklamy usługodawcy do naszych oczekiwań i potrzeb.

W jaki sposób kształtujemy swój wizerunek w sieci?

We współczesnym świecie ważną przestrzenią budowania wizerunku stał się Internet. Możliwość aktywnego zaistnienia w społecznościach internetowych pozwala w sposób nieograniczony prezentować swoje dokonania, promować swoją twórczość i nawiązywać znajomości. Wszystko co robimy w sieci, to co zamieszczamy, materiały, które publikujemy, sposób w jaki się wypowiadamy na forach i czatach, nasze komentarze, strony, które lubimy odwiedzać - wpływa na nasz wizerunek. To od nas zależy, jaki ten wizerunek będzie.

Prawo do bycia zapomnianym

Coraz więcej czasu poświęcamy na działania w sieci, rośnie więc wielka baza danych on-line, która przez całe lata buduje nasz wizerunek, ma wpływ na naszą reputację i będzie miała wpływ na to, jak otoczenie będzie nas postrzegać w przyszłości. Każdy z nas chciałby, aby niektóre wcześniej opublikowane informacje o nas nie były już dostępne w sieci. Powinniśmy mieć na to wpływ i posiadać „prawo do bycia zapomnianym”. Obecnie jednak usunięcie tych danych jest bardzo trudne, albo wręcz niemożliwe, dlatego przed upublicznieniem czegoś o sobie w Internecie warto dobrze się nad tym zastanowić.

Czy nasz wizerunek w sieci ma wpływ na postrzeganie naszej osoby w realnym świecie?

Większość na ogół przejmuje się opinią wygłaszaną przez innych na nasz temat. Opinie mogą dotyczyć tego jak się zachowujemy, jakie mamy relacje z otoczeniem, jak się ubieramy, czym się interesujemy, a czego się boimy. Dlatego też warto zadbać o swój wizerunek w sieci, gdyż często w świecie realnym jesteśmy oceniani przez pryzmat naszego internetowego „ja”.

PRZYKŁADY DOTYCZĄCE KSZTAŁTOWANIA WIZERUNKU W SIECI:

„Zamiast zamieszczać coś publicznie w sieci, wolę przesłać to jako wiadomość prywatną tylko do ograniczonego kręgu osób”.

„Pamiętam o regularnym czyszczeniu historii przeglądarki i plików cookies. Nie chcę, żeby moje działania w sieci były śledzone”.

CO POWINIEN WIEDZIEĆ KAŻDY UCZEŃ:

! Każda aktywność w sieci zostawia ślad.

! To, co robię w sieci, wpływa na mój wizerunek w realnym życiu.

! Zanim cokolwiek zamieszcze – zastanawiam się, czy w przyszłości nie będę tego żałował.

Komunikacja w sieci

W związku z szybkim rozwojem nowych technologii zmienia się charakter i sposób komunikacji w sieci. Rola poszczególnych narzędzi i usług, z których korzystają dzieci, nabiera innego znaczenia. Na początku najczęstszym środkiem komunikacji był e-mail, natomiast obecnie jego rola sprowadza się głównie do potwierdzania tożsamości przy rejestrowaniu się w ramach innych usług, np. przy korzystaniu z portali społecznościowych, komunikatorów, czatów.

PYTANIA/PROBLEMY:

Jakie są zasady komunikowania się w sieci?

Podstawowe zasady to zdrowy rozsądek i ograniczone zaufanie. Znajomy z sieci to nie to samo co znajomy ze świata realnego. Nie należy bezgranicznie ufać osobom poznanym w sieci, udostępniać informacji o sobie i swoim życiu prywatnym. Osoby takie nie zawsze są tymi, za które się podają i nie zawsze mają dobre intencje.

Nigdy nie należy podawać adresu e-mail na stronach WWW, forach dyskusyjnych, komunikatorach lub serwisach społecznościowych. Jeżeli już adres podajemy – trzeba się wcześniej zapoznać z polityką prywatności. Dobrze jest mieć osobne konto (adres e-mail), które będzie służyć do takich właśnie celów.

O czym trzeba pamiętać, gdy prowadzimy wideorozmowy?

Porozumiewanie się za pomocą połączeń wideo jest bardzo wygodną formą kontaktu z rodziną i znajomymi. Trzeba jednak zachować ostrożność prowadząc rozmowy wideo z nieznanymi, gdyż w ten sposób udostępniamy swój wizerunek zupełnie obcej osobie. Takie osoby mogą nagrać film z prywatnej rozmowy i rozpowszechnić go w sieci, bez naszej wiedzy i zgody.

Blog – pamiętnik czy sposób komunikacji?

Często blogi używane są jako dziennik sieciowy i zawierają osobiste przemyślenia, komentarze, rysunki, zdjęcia i nagrania autora przedstawiające jego światopogląd. Dzięki nim możemy wpływać na opinię publiczną, ale i przekazujemy dużo osobistych informacji o sobie (o tym co lubię, czym się interesuję, gdzie lubię przebywać, jaki mam pokój, co sądzę na temat różnych osób).

Nasz blog mogą przeczytać miliardy nieznanym użytkownikom Internetu na całym świecie. Warto pamiętać, że informacje w nim zawarte zostaną na zawsze, co może wpływać na postrzeganie naszej osoby w przyszłości. Warto szanować swoją prywatność i zapisywać swoje przemyślenia w miejscu dostępnym tylko dla siebie, np. pamiętniku.

Przykład

„Nic złego nie zrobiłam, więc dlaczego nie mogę dzielić się tym, co myślę, z całym światem?”

Co to jest netykieta?

Netykieta to normy i zasady przyzwoitego zachowania w sieci dotyczące m. in. sposobu wysyłania e-maili do wielu odbiorców, ale do ukrytej wiadomości, nieprzesyłania innym osobom łańcuszków szczęścia, jak również sposobu kulturalnego wypowiadania się i prowadzenia rozmów. W Internecie łatwiej być szczerym, ale tym samym można kogoś zdenerwować lub obrazić, nawet nieświadomie. Szacunek i kultura obowiązują również w sieci.

PRZYKŁADY DOTYCZĄCE KOMUNIKOWANIA SIĘ W INTERNECIE:

„Umieściłem w sieci kilka głupich komentarzy, myślałem, że nikt się nie dowie, że to ja. Tak naprawdę nie chciałem nikogo obrazić.”

„Poznałam w sieci chłopaka, który podobnie jak ja interesował się tańcem. Dobrze nam się rozmawiało, ale kiedy zaczął mnie wypytywać o moje dane prywatne, o to gdzie mieszkam i w jakich godzinach moi rodzice są poza domem zorientowałam się, że coś jest nie tak. Powiedziałam o tym mamie i przestałam z nim pisać.”

CO POWINIEN WIEDZIEĆ KAŻDY UCZEŃ:

- ! Nie podaję swoich danych osobom poznanym w sieci.
- ! Prowadząc wideorozmowy zachowuję szczególną ostrożność.
- ! Szanuję innych i ich poglądy, a przede wszystkim nie obrażam, nie wyśmiewam.

Działania niepożądane w sieci

Internet jest doskonałym miejscem do poznawania świata i zabawy pod warunkiem, że wiemy jak rozsądnie z niego korzystać. Kiedy jesteśmy świadomi zagrożeń łatwiej możemy się przed nimi uchronić.

PYTANIA/PROBLEMY:

Na jakie niebezpieczeństwa możemy natknąć się w Internecie?

Do szkodliwych zjawisk związanych z korzystaniem z sieci należą m.in. oprogramowanie złośliwe (takie jak wirusy, robaki, konie trojańskie), botnety, spam, uzależnienia i cyberprzemoc.

Co to jest spam?

Spam to niechciane i niepotrzebne wiadomości zaśmiecające nasze media komunikacyjne: skrzynkę mailową, telefon, czat, komunikatory internetowe, skrzynkę wiadomości na portalu społecznościowym.

Jak postępować ze spamem?

- Na spam nie należy odpowiadać, a najlepiej w ogóle nie otwierać wiadomości od nieznanymi nadawców.
- Jeśli już musimy – zweryfikujmy nadawcę lub informację podaną w wiadomości przy pomocy przeglądarki.

- Nie otwieramy załączników, nie klikamy też w linki przesyłane w wiadomościach od nieznanymi nadawców – narażamy na niebezpieczeństwo swoje dane osobowe i urządzenie, z którego korzystamy.

- Ostrożnie należy podchodzić do wiadomości informujących o konieczności wypisania się z listy wysyłkowej (mailingowej) nadawcy.

- Pamiętaj, że nieświadomie odpowiadając na wiadomości od osób nieznanymi możemy udostępnić swój adres poczty elektronicznej, na który takich wiadomości przychodzić będzie coraz więcej i więcej. W końcu normalne korzystanie z tego adresu stanie się bardzo utrudnione lub wręcz niemożliwe.

Łańcuszki szczęścia – co to takiego?

To wiadomości, które w swojej treści zachęcają do przesłania wiadomości dalej pod pretekstem dobrej wróżby, wygranej, pomocy potrzebującym czy groźby. W ten sposób wykradane są adresy e-mail nasze i naszych znajomych. Nie wysyłajmy łańcuszków i e-maili do wielu osób naraz z jawnymi adresami poczty elektronicznej. Jeśli już musimy rozysłać informacje do wielu odbiorców, korzystajmy z ukrytych adresów (UDW). Pamiętajmy, że adres poczty elektronicznej stanowi dane osobowe podlegające ochronie.

Czy komputery też chorują?

Korzystając z komputera lub urządzeń mobilnych podłączonych do sieci możemy być narażeni na działanie złośliwego lub niechcianego oprogramowania, którego zadaniem jest wyrządzenie jak największych szkód w zainfekowanym komputerze. Przykładem są wirusy, robaki, konie trojańskie, które mogą zniszczyć zapisane dane, zakłócać normalną pracę urządzenia i utrudniać korzystanie z niego, jak również wykonywać działania o których nie wiemy i których nie jesteśmy świadomi.

Jak zabezpieczyć swój komputer?

Niektóre metody zabezpieczenia wymagają pewnych kompetencji technicznych. Najważniejszą bronią przeciwko wirusom i złośliwemu oprogramowaniu jest program antywirusowy i zapora sieciowa. Ważne jest również regularne skanowanie dysku, aktualizowanie oprogramowania, odpowiednie ustawienie „ciasteczek” w przeglądarce oraz czyszczenie historii przeglądania.

Czym jest cyberprzemoc?

To przejawy agresji w sieci przybierające postać zastraszania, uporczywego nękania (tzw. stalking), ośmieszania i wyśmiewania innych osób. Ofiarą cyberprzemocy może paść każdy, warto więc wiedzieć jak się przed nią chronić. Najważniejsze to reagować – jak najszybciej powiadomić rodzica, nauczyciela lub Policję – należy

pamiętać, że cyberprzemoc jest w Polsce karalna. Nie należy reagować agresją na agresję. Skutki z pozoru niewinnej zabawy, straszenia czy wyśmiewania mogą być bardzo poważne.

Czy od komputera i Internetu można się uzależnić? Jaka jest granica między nauką i zabawą a uzależnieniem?

Internet jest miejscem niezwykle ciekawym, tak ciekawym, że można stracić poczucie czasu czatując ze znajomymi lub grając w gry. Można się też od niego uzależnić. Osoba uzależniona mimowolnie stara się wygenerować jak najwięcej czasu, aby rozwijać swoją fascynację, posuwając się nawet do kłamstw. Należy podkreślić, jak ważne jest wyznaczenie granicy, która pozwoli zachować równowagę między światem wirtualnym i realnym. Dobrze jest kontrolować ilość czasu spędzanego w Internecie, co w konsekwencji pozwoli właściwie i efektywnie realizować wyznaczone obowiązki. Nie należy dopuszczać do sytuacji, kiedy np. granie w gry czy korzystanie z serwisów społecznościowych stanie się ważniejsze od realnych kontaktów i nauki. Każdy ma prawa, ale i obowiązki.

PRZYKŁADY DOTYCZĄCE NIEPOŻĄDANYCH DZIAŁAŃ W INTERNECIE :

„Otrzymałmśmy 500 telefonów iPhone 5 16GB, które z powodu braku ofoliowania telefonu nie mogą być wystawione na sprzedaż. Z tego powodu wylosujemy 500 osób, które udostępnią ten status i polubią naszą stronę – iPhone 5. Kolor podaj w komentarzu”.

„To jest szczęśliwa wiadomość, prześlij ją do 5 znajomych osób, a spotka Cię w tym miesiącu wielkie szczęście. Jeśli prześlesz ją do 15 osób wielkie szczęście spotka Cię już dziś. Jeśli nie prześlesz dalej, przez 3 miesiące będziesz mieć pecha”.

„Otworzyłam wiadomość, która zaczynała się od słów: część Gosia, myślałam, że to ktoś znajomy, nie zwróciłam uwagi na adres nadawcy. Od tego momentu mój komputer zaczął coraz wolniej działać i ciągle się zawieszać, musiałam poprosić o pomoc tatę”.

„Uzgodniłam z rodzicami, że spędzam dziennie w tygodniu godzinę przed komputerem. Tyle czasu mi wystarcza, zresztą wolę spotykać się ze znajomymi w realu”.

CO POWINIEN WIEDZIEĆ KAŻDY UCZEŃ:

- ! Nie odpowiadam na wiadomości od nieznanego nadawcy.
- ! Nie przesyłam dalej łańcuszków, bo wiem, że są nie tylko szkodliwe, ale też bardzo irytujące dla odbiorców.
- ! Pamiętam o skanowaniu nośników wymiennych i dbam, aby stosowane zabezpieczenia były aktualne.
- ! Nie godzę się na obrażanie ani zastraszanie, powiadamiam dorosłych o takich sytuacjach bez względu na to, czy dotyczą mnie czy innej osoby.
- ! Mądrze planuję swój czas spędzony przed komputerem, tak by nie zaniedbywać obowiązków, rodziny i znajomych.

Gry i zabawy

Gry on-line to jedna z najbardziej popularnych form aktywności dzieci w Internecie. Oferta gier jest ogromna, każdy użytkownik zależnie od wieku i preferencji oraz stopnia trudności może znaleźć coś dla siebie. Jednak należy pamiętać, że gry to wielki biznes. Wraz z rosnącą popularnością gier on-line wśród dzieci narastają również obawy rodziców i wychowawców.

PYTANIA/PROBLEMY:

Zagrożenia jakie niesie za sobą korzystanie z gier on-line:

- nieadekwatne treści do wieku
- podatność młodych ludzi na nadużywanie czy uzależnienia
- wyłudzenie danych przez nieznanym

O czym należy pamiętać grając w gry on-line?

Gry on-line zazwyczaj nie mają początku ani końca, a gracz ciągle zachęcany jest do podnoszenia swoich wyników, co może wiązać się z dużą ilością godzin spędzonych przy grze – nawet w nocy. Presja ze strony innych graczy może również utrudniać zakończenie tej aktywności, a interakcja z innymi graczami, których tożsamość jest nieznana może stanowić dobrą okazję do wyłudzenia danych, naruszenia prywatności. Gdy mamy

takie same zainteresowania i pasje, łatwiej nawiązujemy znajomości z osobami podobnymi do nas i dzielimy się informacjami. Grając, nie szukajmy nowych przyjaciół wśród innych uczestników gier. Zachowujmy informacje o sobie dla siebie.

Niemniej jednak wiele gier stanowi bezpieczną i wartościową rozrywkę oraz posiada aspekt edukacyjny, np. gry strategiczne. Najważniejszy jest umiar i zdrowy rozsądek młodego gracza oraz świadomość niebezpieczeństw związanych z nawiązywaniem kontaktów z nieznanymi w sieci. Młody gracz w czasie dobrej zabawy może nie podejrzewać innych współgraczy o złe intencje, dlatego podkreślenie potrzeby ochrony prywatności jest niezwykle istotne.

Po co czytamy regulaminy?

W momencie, gdy zaznaczamy pole wyboru „ok” i akceptujemy regulamin portalu – zaczyna nas obowiązywać zestaw praw i obowiązków. Dlatego tak ważne jest zapoznanie się z regulaminem i polityką prywatności. Podobnie instalując gry i programy, szczególnie na tablecie lub smartfonie, nieświadomie możemy zezwolić na dostęp do naszych danych, które nie powinny być ujawniane.

Czy instalowanie aplikacji i gier ma wpływ na moją prywatność?

Instalując gry i programy, szczególnie na tablecie lub smartfonie, nieświadomie możemy np. pozwolić na dostęp do listy kontaktów czy zawartości kalendarza. Uważnie czytamy komunikaty poprzedzające instalację i zwracamy uwagę do jakich danych instalowana aplikacja będzie miała dostęp na tablecie, telefonie czy komputerze. Instalując coś, co wydaje nam się potrzebne w danej chwili, możemy znacząco narazić swoją prywatność. Dodatkowo niektóre z aplikacji, zwłaszcza tych darmowych, mogą również narazić na niebezpieczeństwo używany przez nas sprzęt.

PRZYKŁADY DOTYCZĄCE KORZYSTANIA Z GIER I ZABAW ON-LINE:

„Trzeba czytać regulaminy gier on-line, nie warto klikać po prostu „akceptuję”, bo nigdy nie wiesz na co się zgadzasz”.

„Użytkownicy mobilnych aplikacji nie są świadomi tego, jak wiele danych przekazują ich urządzenia. Nie są również świadomi co dokładnie aplikacja robi 'w tle'”.

„Myślałem, że pobieranie plików na tym portalu jest darmowe, zarejestrowałem się i podałem dane, dopiero później dowiedziałem się, że w regulaminie są jakieś opłaty i do tego są wysokie”.

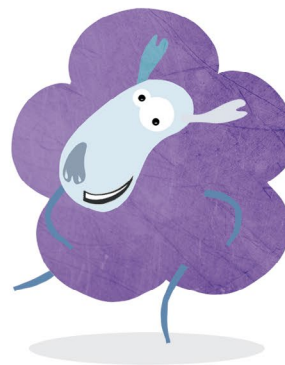
CO POWINIEN WIEDZIEĆ KAŻDY UCZEŃ:

! Czytam regulaminy, nie zgadzam się na nic w ciemno.

! Nie ściągam zbyt wielu aplikacji, rezygnuję z tych, których nie znam.

! Czytam komunikaty poprzedzające instalację gry czy aplikacji.

MINISTERSTWO
ADMINISTRACJI
I CYFRYZACJI

Ministerstwo
Administracji i Cyfryzacji
ul. Królewska 27
00-060 Warszawa

www.mac.gov.pl

Biurow Generalnego Inspektora
Ochrony Danych Osobowych
ul. Stawki 2
00-193 Warszawa

www.giodo.gov.pl